Smärre meddelanden och notiser.

Ekbocken vid Halltorp. Sommaren 1934 vistades jag på Öland under tiden 17 juli till 11 augusti och var hela tiden bosatt på Ekerums gård i Högsrums socken. Åtminstone tvenne av landets sällsyntaste insekter voro således mina grannar — ekbocken och amazonmyran, båda bosatta på det närbelägna Halltorps ägor. Om sökandet efter amazonmyran och upptäckandet av åtminstone trenne ställen skall jag lämna meddelande senare; nu rapport om besöken vid ekbockens boplats.

Den 19 juli var jag nere vid ekarna, men besökte då blott de närmast mot Sundets strand stående. Där står, utanför en hemsk gärdesgård bestående av illtaggiga, torra buskar och ovanför dem en spänd taggtråd, en fridlyst ek i strandskogen — denna ek nu försedd med ett praktexemplar av oxtungsvampen — och innanför ovannämnda gärdesgård trenne ekar i följd, vilka jag har kallar »Sundekarna». I den bortersta, räknat från Ekerumsgränsen, konstaterade jag ett flertal flyghål av ekbock, vilka sågo färska ut. Klockan var närmare 9 på kvällen varför det tilltagande mörkret omöjliggjorde närmare undersökning. Inga ekbockar.

Den 22 juli träffade jag i prästgården en naturintresserad herre, lektor Elvius från Västerås, och denne meddelade att han ett par dagar förut varit vid Sundekarna och på en av dem i manshöjd på stammen sett en ekbock. Detta var vid 7-tiden på em.

Den 23 juli var jag ute på insektfångst i Halltorps hagar och fann bl. a. 1 ex. av *Osmoderma eremita*. Djuret, en ♀, hittades dött, men välbevarat, under barken på en urgammal, alldeles genomrutten ek, som icke var fridlyst. Inuti eken fanns ett troligen flere meter tjockt »kulturlager» av multnande trädmjöl. Ovanpå detta låg ett av pinnar byggt sockertoppsformigt bo av för mig okänd typ. Jag gissade på uggla, då boplatsen syntes mig bäst överensstämma med dessa djurs vanor, men inga benrester eller bollar av insekt-»skal» kunde återfinnas. Boet var gammalt och i förfall. Vid en undersökning av kulturlagret inuti eken fann jag att bopinnar voro inmängda i multningsmassan och överallt låg det skalvingar, ben och bröstdelar av *Osmoderma*. Det såg nästan ut som om boets invånare haft *Osmoderma* till delikatess. Någon grundligare titt på innehållet i eken gjorde jag ej, då jag icke ville störa ev. boplats av denna sällsynta skalbagge.

Ett tiotal av de fridlysta ekarna granskades. På ett par, som stodo

inne i urskogen, funnos färska flyghål av ekbock, några högt upp, några i manshöjd eller lägre.

Besöket gjordes vid 2-tiden på dagen. Inga ekbockar.

Jag vandrade sedan ner till Sundekarna och stannade vid den förut som »bortersta» omtalade. C:a 4 meter upp mot söder var barken avfläkt och veden lyste torr, full av gamla flyghål av ekbock. Där hade en koloni av honungsbi slagit sig ned och brummade som om de förberedde svärmning. På stammens södra och västra sida i friskbark syntes från c:a 4 meter upp ända ned till marken säkert ett femtiotal alldeles färska flyghål av ekbock. Jag konstaterade med förvåning att närmast bikolonien var borrmjölet utskapat och hängde i spindelvävar och låg strött över stammen och även i små högar nere på marken. Åt väster däremot voro gångarna rena och fina och intet borrmjöl utkastat. Medan jag stod och undrade över detta, kom borrmjöl utfarande ur en gång i manshöjd och ett djur skymtade inuti gången. Det enda jag hann se av invånaren var något som lyste vitt — jag hade inte rätt klart för mig hur en ekbock är färgad, men jag trodde knappast att något i hans ansikte lyste vitt, därför blev jag i spänd förvåning. Ingen varelse visade sig, men någon arbetade inne i gången och öppningen fylldes mer och mer med borrmjöl. Tiden gick, jag kunde omöjligen vänta längre, då jag var tidsbunden till middagen, och så erinrade jag mig att professor I. Trägårdh någonstans omtalar att han med fördel lyckats få vedbockar att hals över huvud ge sig ur gångarna då han blåst in tobaksrök. Jag överlade med mig själv om jag skulle störa den fridlyste, tände min pipa och tyckte att jag väl i alla fall kunde få kika på invånaren. Jag bröt ett grovt grässtrå, förde det in i gången och pustade in massor med rök. Stor spänning. Ett tu tre ryker borrmjöl åt alla håll och ut stapplar en ytterligt förurrad varelse — det var en *Crabro*. Jag blev så paff att jag först i sista sekunden nappade stekeln och förpassade den in i fångströret. Djuret befanns tillhöra arten *Crabro quadricinctus* och var en ♀. En närmare undersökning visade att en samling av denna *Crabro*-art tagit sydgångarna av ekbocken i besittning och bodde endast i de, som voro för året.

Rätt besviken vandrade jag därifrån, gjorde en avstickare till några gläntor där *Gnorimus nobilis* flitigt besökte blommande älggräs. På bladet av en älggräsplanta nedanför eken med oxtungsvampen satt ett exemplar av lilla ekbocken, *Cerambyx Scopolii,* och det infångades med förtjusning.

Klockan var nu vid pass 4 på em.

Den 26 juli besök på Rälla herrgård. Godsägare Persson meddelade att han vid försågning av ekvirke på Rälla hade sett döda exemplar av ekbocken inuti ekstammarna. Ektimret var från Rälla ägor. Denna upplysning torde innebära att ekbocken finns såväl på Ekerum som Rälla och kanske i ekskogarna vid Stora Rör.

Den 28 juli besöktes ett stort antal av ekarna mellan 5 och 6 på em. Jag var då framme vid flera ekar, som jag förut ej undersökt — fann att normal storlek för ekarna var tre mans famn och litet till och att flertalet av de fridlysta ej tycktes vara bebodda av ekbocken. Några skalbaggar togos på björkträdsvampar, men i övrigt ingen nämnvärd insektfångst. Jag besökte eken med bikolonien, i fortsättningen kallad »bieken», och fann att bina och *Crabro* voro i full verksamhet. Inga ekbockar.

Den 3 augusti nytt besök vid Halltorpsekarna. Undersökningen koncentrerades till »uggleeken» och »bieken». Jag stod där i lugnt betraktande av *Crabro*-kolonien och undrade hur en bålgeting skulle förhålla sig, vilken med iver kretsade kring binas ingångshål. Bina reste sig på bakbenen och surrade ilsket med vingarna när bålgetingen blev alltför närgången. Mina funderingar avbrötos av att borrmjöl ramlade ut ur en ekbockgång nästan nere vid marken och ut — rätt ut ur stammen klev en jättelik varelse: ekbocken! Jag blev så paff att jag glömde bålgetingen, till vilken jag hade ett horn i sidan alltsedan en samling bålgetingar, som bodde i en väldig ekstubbe mitt ute i en träskmark i Halltorpsurskogen, gett sig på mig och envist vägrat mig att där fånga sländor — alltnog nu fick bålgetingen sköta sig själv och jag ägnade mig åt ekbocken.

Klockan var precis 4 på em. Djuret steg sakta ur stammen, satt med framkroppen rätt ut ur barken och tittade sig omkring. Medan jag vaktade djuret lät jag ögonen följa stammen uppåt och till min obeskrivliga häpnad satt där en annan mindre ekbock inkrupen mellan barkarna väl nedsänkt i spickan mellan dem. Här hade jag således stått kanske en halv timme med kreaturet mitt för näsan och ej sett det. Visserligen sammanföll djurets färg bra med skuggan emellan barkflisorna, men ändå — ett sådant jättedjur! Den utkrypande var en ♀ av aktningsvärda dimensioner, den som satt på stammen var en ♂, betydligt mindre.

Jag hade ingen kamera med mig och det var nästan smärtsamt att stå inför dessa sällsynta djur och inte få göra annat än starrbliga på dem.

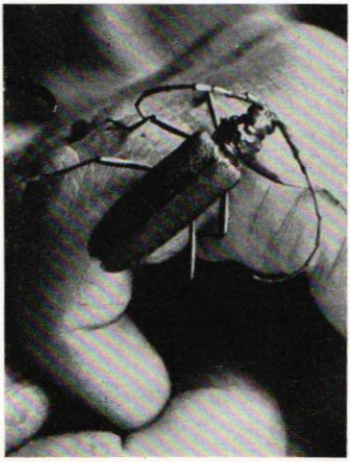
Senare på kvällen, vid 7-tiden, återvände jag rustad med kamera och sällskap. Underligt nog hade djuren inte flyttat på sig och nu togos en hel del plåtar och skalbaggarna beundrades vederbörligen.

Den 7 augusti kom min broder Daniel för att brandskatta Öland på sällsynta gaddsteklar och *Crabro*-kolonien i bieken lockade till ett besök. Vi ägnade först ett par middagstimmar åt fångst av amazonmyran, som denna välsignade dag förekom »överallt» inom det av oss sedan ett par år kända fyndområdet. Svärmning förbereddes och det var mycket gott om hanar.

Vid sextiden på em. vandrade vi till ekarna och tittade särskilt

på bieken. *Crabro* lyste med sin envisa frånvaro, bina voro i full gång. Inga ekbockar.

Längre in i urskogen stod en väldig sprucken ek, som ej var fridlyst och där jag förut sett myror av den svampodlande arten *Lasius fuliginosus* förekomma i massor. Vi besökte eken och funno att myrorna vandrade omkring på samma sätt som vanliga stackmyror, ett levnadssätt som visst ej är så vanligt för denna art. Sprickan på eken var rätt smal och satt väl en meter upp (nedre kanten) och nedanför denna på marken låg en hög av fint jord- och stammaterial. Ovanpå denna hög hittade vi mängder med exkrementer av en stor larv. Undersökning i högen gav till resultat att dessa exkrementer kunde antagas vara av myrorna utkastade från ihåligheten inne i eken och säkerligen voro exkrementen av *Osmoderma*-larver. Det fanns gott om rester av skalbaggen i och ovanpå högen.

Stora ekbocken.

I Danmarks Fauna står om *Osmoderma:* »Larven lever i hule Stammer eller Grene af Løvtræer, herhjemme næsten altid i Eg, i Udlandet ogsaa i Pil, Bøg, Birk, Lind og Frugttræer.»

Huruvida myror finnas i samma träd som *Osmoderma* nämnes intet om. På den boplats, som vi granskade, syntes i varje fall *Osmoderma*-larverna leva i så nära anslutning till myrorna att dessa besvärades av larvernas exkrement. Om denna sammanlevnad var tillfällig eller ej, kan jag icke bedöma. Något fullbildat ex. av *Osmoderma* hittades ej.

Den 8 augusti skulle jag förevisa ekarna för ett sällskap. Vi voro nere vid träden vid 6-tiden på em., och jag hade uppdrag av broder Daniel, som då härjade vid Rälla såg, att infånga något *Crabro*-ex. Jag stod vid bieken och rökte min pipa och beskrev som bäst hur ekbockhonan kommit ur trädet, då en *Crabro* kommer dängande och kastar sig rakt in i ett hål. Utan betänkande sätter jag munnen över hålet och pustar in rök och djuret kommer ut bums, infångas och befinnes vara av arten *Crabro quadricinctus* och till broderns häpnad en ♂. Vad hade hannen där att göra? Sökte den en hona eller nattkvarter?

Den 11 augusti besökte min broder Daniel bieken vid 12-tiden på dagen. Intet särskilt av intresse mer än att han i närheten av uggleeken fann ett exemplar av ekoxen, *Lucanus cervus*, en ♀.

Den 11 augusti återvände jag till fastlandet, och min broder Daniel drog sig söderut på ön för att avjaga trakten kring Kastlösa. Be-

söken vid de ståtliga ekarna i den storslagna, men besvärliga snårskogen på Halltorp voro slut för detta år

Då jag, sedan jag funnit ekbocken, blev intresserad av att få reda på hur ekbocken var fridlyst, ringde jag till länsjägmästare H. Danielsson i Kalmar och bad om besked. Denne var en ytterst intresserad man och omtalade att han skött om de flesta fridlysningar av träd oah växter på Öland. Angående fridlysningen på Halltorp hade den skett i tvenne repriser. Först fridlystes 12 ekar, men ej ekbocken, flera år därefter ytterligare 10 ekar och i samband därmed ekbocken, dock endast å Halltorps mark. Vidare meddelade jägmästaren att han en gång sett ekbocken, dock för så länge sedan som 1913, och att i senare år ett par fridlysta ekar, som helt dött, genom hans försorg nedsågats. Ekarna tillföllo ägaren till marken och användes till ved. I dessa ekar funnos gamla gångar av ekbocken, men träden voro övergivna. Stubben av den största eken var 1 meter och 20 centimeter i diameter och vid räkning av årsringarna anslog jägmästaren trädets ålder till omkring 500 år, kanske något mera, då eken var innanrutten och således inga årsringar där kunde återfinnes. I varje fall ansåg jägmästaren att de äldsta ekarna på Halltorp icke överstiga 600 år.

Angående fridlysningen av ekbocken kan man uttala det önskemålet att den fridlystes på hela Öland. Den synes visa tendens att sprida sig, och då den anträffats på Rälla där gamla ekar fridlysts kan man hoppas att en koloni kan uppkomma i dessa ekar.

Klavreström i augusti 1934. *C. B. Gaunitz.*

Två sällsynta fjärilar. 1. ***Lycæna alcon* F.** Denna vår kanske sällsyntaste lycænid uppges av Aurivillius såsom »med säkerhet funnen endast i Skåne». Under de senaste åren ha fynd av fjärilen gjorts, som visa, att arten torde ha en betydligt vidsträcktare utbredning. Sommaren 1928 sammanträffade jag med en samlare i Varberg, numera fil. mag. Erik Nilsson. I dennes samling funnos flera exemplar av en blåvinge, som jag bestämde till *alcon*. Då jag hösten därpå i Lund diskuterade fyndet, började jag tvivla på att djuren voro rätt bestämda; det kunde ju ha varit *arion* v. *alconides*. — Saken blev aktuell igen år 1931, då jag sammanträffade med en samlare i Göteborg, Josef Schultz, som visade mig ett antal av över halvtjoget synnerligen väl preparerade ex. av *L. alcon*. Dessa hade insamlats i Utbynäs, beläget Ö. om Kviberg. Hos en samlare i Göteborg, C. G. Björklund, har jag ävenledes sett ett ex. av arten, taget vid Kviberg. Vid förnyad granskning av Varbergsdjuren visade det sig, att bestämningen var riktig. Bland dem fanns en särdeles vacker, nästan helsvart ♀.

Sommaren 1932 sökte jag fjärilen i Utbynäs, men flygtiden var redan slut. Vid ett förnyat besök den $^{31}/_{8}$ s. å. sökte jag värdväxten, *Gentiana pneumonante*, som här förekom rätt allmän i den fuktiga, öppet belägna, ljungväxta bergsterrängen. Det var ej heller svårt att finna